INSTITUT D'ESTUDIS ARANESI
acadèmia aranesa dera lengua occitana

UNIVERSITAT OCCITANA D'ESTIU
NIMES 19 DE JURIÒL DE 2017

CATALONHA, ERA VAL D'ARAN E ERA LENGUA OCCITANA

Senhores e senhors:

Començarè era mia intervencion en aqueth bocin de tèrra occitana en Pirinèu laguens dera Comunitat autonoma de Catalonha, era Val d'Aran, qu'a estat eth motiu, e eth motor, des actuaus relacions de Catalonha damb era lengua Occitàna. E, en tot sajar de hèr un recorregut istoric mos i plaçam ena epòca de Frederic Mistral e de Pompeu Fabra entà veir que passaue damb era lengua occitana der Aran.

Eth movement deth Felibritge de Mistral arribèc, a finaus deth XIX e començament deth XX, enquias Pirenèus e era Val d'Aran ena forma d'ua estructura associativa, creada per Bernat Sarrieu, nomentada era Escòla de las Pirenèos damb fòrta incidéncia en Mossen Condò Sambeat, maximal exponent dera literatura aranesa. Sarrieu, qu'ère originari de Luishon, poblet termierèr damb era Val d'Aran, maugrat qu'utilizaue eth sistèma mistralenc participèc enes prepauses evolutives dera grafia classica. Sarrieu, que compartie es sòns principis damb es aranesi, siguec un auançat ath sòn temps; escriuie segons es principis de Mistral e des felibres, mès 30 ans abans der establiment dera nòrma d'Alibèrt, Sarrieu n'auie ja definit es principis.

En 1905 en un article publicat ena Terro de Oc escriuie " Ce qui fait la force d'une langue, ce sont surtout son étendue et son unité. Le premier caractère ne fait certes pas défaut à la langue d'Oc, puisqu'on peut dire qu'elle est encore aujourd'hui la langue de près de vingt millíons d'âmes. Mais où en est-elle à l'égard du second? Il faut reconnaitre que,

sur ce point, elle laisse beaucoup à désirer. Sans doute, s'il ne s'agit que de littérature, la diversité dialectale ajoute à une langue un charme de plus; au contraire, parlée et écrite trop uniformément, sans nuances locales, elle devient vite quelque chose de banal (voyez le français des journaux), et perd beaucoup de son sel et de sa saveur. Mais enfin, pour qu'une langue soit forte (il y a peut-être ici une certaine opposition entre la valeur esthétique et la puissance sociale), il faut que ces divergences n'aillent point jusqu'à voiler l'unité fondamentale. Peut-on dire que l'unité fondamentale de la langue d'Oc ne soit plus saisie par ceux qui parlent encore cette langue? Non, certes, il s'en faut bien. Un Gascon pourra ne pas comprendre aisément un Catalan ou un Provençal, mais il reconnaîtra cependant sans peine, dans leur langage, une variété de sa propre langue. Néanmoins, depuis que la langue d'Oc a été méprisée, délaissée et comme conduite, les divergences se sont accentuées. Nous, les Félibres, nous trouvons les choses dans cet état de morcellement, d'émiettement, et nous avons à nous y débattre."

Ei des deth pensament felibre que Bernat Sarrieu vò recuperar ua unitat que ve trincar-se, qu'intuís era separacion , uns ans abans deth Manifèst catalan de 1934, "Desviacions en els conceptes de llengua i patria" de Pompeu Fabra e d'auti intellectuaus catalans que declarauen dubertament qu'eth catalan e er occitan son lengües diferentes. E en aqueth moment, bastants ans abans qu'Alibèrt definisse era sua Gramatica, Sarrieu ja plantejaue es bases lingüistiques d'ua lengua occitana unica que li calie incorporar tanben eth catalan.

E Condò Sambeat, maugrat exprimir-se tota era vida er ua grafia mistralenca participèc damb eth sòn amic Sarrieu d'aqueres innovacions e d'aqueres reflexions. Sarrieu e Condò escriuien damb principis felibres mès ja intuïen era nòrma classica der occitan, era nòrma des trobadors, adaptada.

Es ans que seguissen en Occitània, eth movement deth felibritge anèc perdent fòrça, era nòrma predicada pes felibres arrecebec reaccions per part de cèrti movements coma eth Felibritge Roge e de bèri intellectuaus entre es que destacauen Auguste Fourè, Prosper Estieu, Antonin Perbosc, ...que justificauen ua forma d'escritura mès proxima ara lengua des trobadors, mens fonetica e mens afrancesada qu'es prepauses des

felibres. Eth maximal exponent d'aguesta prepausa lingüistica, coma ben sabetz, en siguec Loís Alibèrt que completèc tota era prepausa normatiua damb era publicacion dera Gramatica occitana, en 1935 mercés ara collaboracion dera borgesia catalana e mès concrètaments de Josep Carbonell e Gener.

Des Catalonha Pompeu Fabra e Loís Alibèrt mantiegen relacions. Alibèrt admiraue era òbra de Fabra. Ena introduccion ara sua Gramatica ditz "Credem qu'era melhora basa ei de préner per nòrma eth Diccionari Ortografic de Pompeu Fabra e trèir es anotacions especificaments catalanes. Aguest procediment mos darà un sistèma ortografic que ja s'a estudiat, d'ua des granes branques dera nòsta lengua, mos aluenhe un shinhau deth sistèma mistralenc e deth sistèma Perbòsc-Estieu, en tot perméter ua intercomprension mès facila entre es occitans des dus costats des Pirenèus". Entà Alibèrt ei fòrça clar qu'er occitan e eth catalan son era madeisha lengua e que Fabra n'ei un referent. Pompeu Fabra, eth 1929, se referic ath trabalh que hège Alibèrt d'aguesta forma "È era esperança que poderatz arténher ua ortografia adequada.... e se hètz un bon triatge de formes e construccions,... auratz artenhut qu'eth catalan vengue ua varianta dera grana lengua occitana retrobada"

Maugrat es bones relacions, maugrat era ajuda de Catalonha as occitans, maugrat es admiracions mutuaus en aquera epòca, apareishec eth manifèst "Desviacions enes concèptes de lengua e pàtria" que signauen Pompeu Fabra, Joan Coromines e un quinzenat de persones destacades deth moviment culturau e lingüistic catalan. Damb eth manifèst es patriotes catalans didien a Occitània, e ath mon sancer, qu'era Pàtria Catalana son toti es païsi catalans e que non son çò de madeish qu'es païsi occitans e que sustot era confusion d'esténer Catalonha e Occitània en ua soleta unitat podie retardar era "consolidacion d'ua plea consciéncia nacionau" en Catalonha. Es movements sociaus en Catalonha, tant diferenti des que se desvolopen en Occitània hègen a témer a Fabra e es sòns companhs qu'Occitània podesse èster ua lòsa entath desvolopament nacionau e per aguesta arrason pretenien deishar clar que i auie ua diferéncia e ua distància entre es lengües respectives: catalan e occitan, lengües proximes però diferentes.

Pompeu Fabra escriuec ath sòn amic Alibèrt. Li didec: "estimi era òbra

lingüistica que realizatz en Occitània... Eth manifèst [qu'è signat] non a un aute objècte que de des·hèir es lamentables confusions que constituïssen un perilh entath nòste movement nacionalista, sense que volgue anar-se contra era sentuda cordial que conven qu'existisque entre es dus pòbles frairs, eth nòste e eth vòste... Era adesion ath manifèst non signifique pas, ua renóncia ena mia, occitanofilia".

Entretant Josep Carbonell, responsable dera Oficina de Relacions Meridionaus, se suenhaue d'enfortir es relacions entre Catalonha e Occitània. Segontes Carbonell, era sua relacion damb Occitània siguec per motius de catalanisme. Ac explicaue atau: "se tractaue de crear un coishin entà Catalonha. França tostemp va ara sua, jos era aparència d'amistat. Eri non haràn jamès eth prètzhèt occitan". Aqueth coishin ère entà contrarestar eth centralisme de París. Carbonell s'aucupèc d'estimular e de suenhar a Loís Alibèrt entà qu'acabèsse era sua gramatica e de cercar-li es sòus entre es patricis catalans entara sua publicacion. Era Gramatica Occitana de Loís Alibèrt a estat publicada es tres escadences, dues en Catalonha. Ei era solidaritat catalana qu'arribe a on non pòt arribar Occitània. Alibèrt manifestaue a trauès dera sua Gramatica e de bèth discors que calie compdar damb Catalonha e era sua lengua: "mos cau, [didie], ua grafia que concilie eth sistèma mistralenc, eth sistèma restaurat e eth sistèma catalan, e en çò que tanh eth nòste vocabulari tecnic e scientific cau prener-mos coma patron eth vocabulari savi deth catalan". Eth trabalh d'Alibert venguec apiejat posterioraments per aquera estructura associativa qu'amassèc es principaus movements eth favor der occitan e que prenec eth nòm de Societat d'Estudis Occitans e posterioraments Institut d'Estudis Occitans.

Ena Val d'Aran calec demorar era possada administrativa dera Generalitat, era intervencion de Catalonha, enes començaments des ans 80 deth sègle passat, entà qu'aqueres prumères intuïcions de Sarrieu, materializades en Loís Alibèrt, entrèssen de plen ena vida aranesa començant per ensenhament aranés e era administracion.

Es Nòrmes Ortografiques der aranés sigueren redigides, per encomana dera Generalitat de Catalonha, en 1982, per ua Comission que seguie es principis alibertians, es madeishi que Sarrieu auie explicitat en article de 1905. E aciu, tot just aprovat er Estatut d'Autonomia er an 1979, qu'exigie

emparament e respècte peth parlar aranés, aciu comencèren es naues relacions entre Catalonha e Occitània d'aguesta epòca. Es nòrmes ortografiques der aranés permeteren ua entrada der occitan ena escòla aranesa; prumèr siguec bèra ora optativa ara setmana, entà acabar auent eth papèr de lengua veïculara e d'aprendissatge dera lectoescritura, entà toti es mainatges, a mejans des ans 90 deth sègle passat. Ère ua nòrma que s'ajustaue ara Koine trobadoresca e qu'ère coerenta damb es usatges majoritaris dera lengua. Ei clar qu'eth cambiament prigond e radicau que signifiquèc refusar era nòrma mès estenuda en Aran, era nòrma felibrenca, era soleta nòrma que i auie e substituïr-la per ua de naua signifiquèc un important tarambalh sociau. Toti es escrivans dera epòca ac hègen ena nòrma felibrenca e de patac se les didec qu'ac hègen mau e que les calerie cambiar de nòrma. Eth parrabastatge sociau siguec important, tant important coma siguec de començar a escríuer eth nòm des poblacions e era toponimia solament en occitan dempús d'ans e ans de hè'c sonque en castelhan. Passar d'escríuer “Vielha” damb ua dobla ela, a escríuer “Vielha” damb ela-hacha causèc fòrça discussions.

Mès fin finau eth movement superèc es dificultats e en aguesti moments eth pòble aranés solament s'arreconeish damb era forma occitana deth nòm dera poblacion e damb aguesta nòrma ortografica, coerenta damb era Gramatica d'Alibèrt, que l' apròpe des posicions mès estenudes ena rèsta d'Occitània, ei a díder ara nòrma qu'utilize eth ministèri d'educacion frances enes escòles bilingües, era qu'utilizen totes es universitats deth mon quan empleguen er occitan, era qu'empleguen es calandretes, era qu'use era administracion lo pòc que l' emplegue,... Se non s' auesse produsit aguest cambiament en Aran, segurament ara serie ua entitat virada d'esquia ara rèsta deth territòri e es relacions occitano catalanes aurien ua naua dificultat, o ath mens ues caracteristiques plan diferentes. Dempús des nòrmes ortografiques der aranés eth saut mès important que se produsic siguec era Lei de Regim especiau dera Val d'Aran aprovada peth Parlament de Catalonha er an 1990 e que comencèc a desvolopar-se eth 1991. Er article 2 d'aguesta lei didie que “Er aranés, varietat dera lengua occitana e pròpria d'Aran, ei oficiau ena Val d'Aran”.

Es auanci d'aguesta Lei son importants. Per ua costat Catalonha arreconeish era filiacion occitana der aranés, d'ua forma clara, e per prumèr còp ena istòria er occitan ei declarat lengua oficiau en un territòri,

encara que sigue un petit territòri. Dues hites memorables. Era reconeishença dera occitanitat ja non abandonarà er impuls que Catalonha harà eth favor der aranés. Cau admèter qu'eth reconeishement dera occitanitat dèc ar aranés ua valor superiora, ua dimension europèa qu'incrementèc eth besonh dera sua defensa e promocion. Anteriorament ar Estatut d'Autonomia e ara Lei de Normalizacion Lingüistica de 1983 non s'auie establit aguesta troncalitat, que ja non l'abandonarà. Eth factor deth occitanitat convertirà Aran en un hèt occitan o çò qu'ei lo madeish en un hèt europèu. Er Estatut d'Autonomia se referie ar aranés, coma “eth parlar aranés”, era lei de normalizacion lingüistica s'i referic coma a “lengua particulara”, coma “lengua pròpria” e non siguec enquiara Lei de Regim especiau que se la tractèc de forma dubèrta coma “varianta dera lengua occitana”. Podem díder qu'eth 1990 ei er an de començament d'ua politica efectiva en Catalonha en favor dera lengua d'Aran e eth començament der occitanisme politic en Catalonha ena epòca democratica. Era lei de Regim especiau dera Val d'Aran der an 1990 reinstaurava un govèrn autonòm entara Val d'Aran: eth Conselh Generau d'Aran damb competéncies eth bèri encastres coma era cultura, er ensenhament, era sanitat, eth miei ambient ... e d'autes. Eth Conselh Generau auie era competéncia plea ena lengua occitana der Aran e açò signifiquèc que s'iniciauen accions e politiques pròpries eth favor der occitan. Pendent ans se heren campanhes de promocion, concorsi literaris, corsi d'ensenhament der aranés, s'introdusic enes mejans de comunicacion, se convertic ena lengua veïculara ena escòla, se heren matèries d'aranés e en aranés en ensenhament obligatòri dera Val d'Aran,... e d'autes accions pròpries dera promocion lingüistica. En encastre des relacions damb Occitània s'organizèren jornades de relacion e d'estudi occitanocatalan, se mantengueren contactes damb es principaus institucions deth territòri occitan, s'organizèren corsi d'occitan estandard en Barcelona e en bèri lòcs de Catalonha, se hèc un omenatge a Mistral e a d'auti proòms d'Occitània, enquia accions mès actuaus coma ua mòstra de cinèma occitan que promò annauments era Direccion Generau de Politica Lingüistica dera Generalitat.

Dempús dera Lei de Regim especiau dera Val d'Aran era occitanitat der aranés l'a acompanhada tostemp coma ena Lei de Politica Lingüistica de 1998 en que se tornaue a arreconéisher er aranés com a varietat dera lengua occitana.

Eth saut important se produsic damb er Estatut d'Autonomia der an 2006. Atau ei eth redigit der article que mos interèsse: ”Era lengua occitana, nomentada aranés en Aran, ei era lengua pròpia d’aguest territòri e ei oficiau en Catalonha”. Enes relacions occitano catalanes demore evident eth compromís de Catalonha damb era lengua occitana. Er Estatut, nòrma basica de Catalonha, establís un laç indobtable damb era auta banda des Pirenèus. Aquerò qu'Occitània non pòt establir per manca des estructures de besonh ac establís Catalonha e l'ac aufrís. Eth miracle s'a produsit, eth modèl s'a establit, s'a metut era valor ara lengua des trobadors e de Mistral d'ua forma excelsa e inqüestionabla: era lengua occitana ei oficiau, e ara ja non se tracte d'ua petita val entre montanhes, se non d'un territori damb ua grana projeccion politica a nivèu internacionau.

Er Estatut d'Autonomia representèc un punt d'inflexion important ena lengua occitana. Prumèrament er efècte ja se hec immediat sus era aplicacion dera Carta europèa des lengües regionaus o minoritàries. Aguesta carta promoiguda peth Conselh d'Euròpa e ratificada peth govèrn espanhòu obligue ath compliment d'uns emparaments lingüistics destacats a totes aqueres lengües qu'es estatuts d'autonomia declaren oficiaus. Damb er includiment der occitan en Estatut d'Autonomia de Catalonha, er Estat Espanhòu se ve ena obligacion d'aplicar ues politiques favorables ara lengua occitana. Non ac complís, mès n'a era obligacion. Ath delà era oficialitat der occitan en Catalonha hè qu'age repercussions ena possibilitat d'utilizacion dera lengua occitana eth bères institucions europèes. Hè uns ans non podíem demorar ua situacion coma aguesta. A estat era realizacion d'un hèt impossible.

Eth desvolopament dera oficialitat der occitan a portat ara aprobacion dera Lei der occitan, en Parlament de Catalonha, er an 2010, en que s'i apunten es relacions occitanocatalanes. Ditz atau: “Era Generalitat e eth Conselh Generau d’Aran les cau promòir de mutuau acòrd era comunicacion, er escambi culturau, era cooperacion e era coordinacion damb es institucions e entitats d’auti territòris de lengua occitana entà assegurar, damb es mesures adequades, era promocion, er usatge, er emparament e era normativizacion der occitan. Ad aguest efècte, era Generalitat e eth Conselh Generau d’Aran, pòden soscríuer acòrds, convènis e d'auti mecanismes de collaboracion damb es institucions e

entitats des territòris de lengua occitana.” O en tot referir-se ara projeccion exteriora dera lengua occitana especifique que: “Era Generalitat, en collaboracion damb eth Conselh Generau d’Aran, li cau promòir era reconeishença dera lengua occitana coma compausant dera diuersitat lingüistica europèa e era sua preséncia enes accions e es programes dera Union Europèa er aguest encastre.”

Es bases qu'establís aguesta Lei des relacions occitanocatalanes en Catalonha son potentes. Tanben mos cau considerar que darrèrament, dempús dera fusion des regions Languedoc Rousillon e Meddia Pirenèus qu'an prenut eth nòm d'Occitània, ara mos cau susvelhar d'esclarir se mos referim ath territòri lingüistic o ara joena region francesa. En quinsevolh cas, maugrat que bèri territòris dera lengua de Mistral e des trobadors, an demorat dehòra d'aguesta naua region, ara es relacions entre es regions pirenenques dera Euroregion Pirenèus Mediterranèa se pòden nomentar Euroregion Occitània Catalonha, denominacion que beneficie internacionaument era reconeishença d'aguesta relacion e deth nòm Occitània, qu'en bèri encastres ère tractada coma ua entelèquia.

Era aplicacion dera oficialitat der occitan en Catalonha a agut coma conseqüéncia era creacion dera Academia dera lengua occitana en Catalonha, ara qu'aué representi en aguesta conferéncia.

Ua Academia ei un collectiu de persones qu'arrecep un tractament especiau e ua reconeishença per part deth govèrn. Ei un organ de govèrn ath que se li autrege ua responsabilitat e se li da un papèr especiau e distinguit. En França i an 8 academies. Entre totes eres aué ne destacam era Academie Française, que toti coneishem e dera que toti ne sabem eth sòn papèr emblematic e potent. En Catalonha i an 12 acadèmies, entre es que ne destaqui er Institut d'Estudis Catalans, qu'a era autoritat sus era lengua catalana. En Gèr de 2014, era Generalitat de Catalonha creèc er *Institut d'Estudis Aranesi-Academia aranesa dera lengua occitana*, damb autoritat sus era lengua occitana en Catalonha. Era sua sedença ei ena Val d'Aran, çò que la convertís ena soleta Acadèmia damb sedença en territòri occitan, dat que França a totes es sues academies en París e Catalonha les a en Barcelona.

Era Academia aranesa dera lengua occitana comencèc a foncionar

a compdar der estiu de 2015 e des d'alavetz a elaborat era Gramatica basica der occitan aranés e era Nòrma ortografica der occitan estandard, des qu'aué me hè plaser de obsequiar-vos. Son dus documents fonamentaus en procès de promocion der occitan en Catalonha. Eth prumèr represente un auanç ena simpla nòrma que significauen es Nòrmes Ortografiques qu'era Generalitat auie elaborat er an 1983. Solucione dobtes que s'an generat pendent aguesti ans e apòrte solucions normatives. Eth dusau ei eth prumèr document sus era forma d'escríuer er occitan aprovat per ua Academia. Eth document base dera reflexion siguec elaborat per Jacme Taupiac, persona destacada der estudi dera lengua occitana.

Aguesta Acadèmia ei un exemple des fruts dera reivindicacion politica. Eth prumèr viatge que se parlèc de hèr ua Acadèmia entar aranés siguec en 1986 en ua amassada entre era Direccion Generau de Politica Lingüistica d'Aina Moll, e eth Conselh Comarcau de Montanha dera Val d'Aran. Se pressupostèren 2.800.000 ptes. entà meter-lo en marcha en 1987 e totun non a estat ua realitat enquia 27 ans dempús. Es causes auancen lentament, mès auancen. Èm era prumèra Acadèmia der occitan dera istòria, èm era soleta Acadèmia en territòri lingüistic occitan e èm conscients dera responsabilitat que mos acompanhe. Auem era madeisha forma juridica qu'er Institut d'Estudis Catalans, qu'era Euskaltzaindia o qu'era Reiau Acadèmia Espanhòla. E compreneratz qu'açò, aguestes circonstàncies, çò que hèn ei pujar eth nivèu sociolingüistic der occitan, era dignitat dera lengua,... e d'açò n'èm plenaments conscients.

Conformen aguesta Acadèmia dues seccions, ua era qu'a era autoritat sus era varianta aranesa, qu'ei formada per mèstres, escritors e reivindicadors dera lengua damb mès de 30 de ans de militància, de persones conscientes de que recuelhen ua lengua formada ath long de 1000 ans e que calerà traspassar-la as futures generacions coma un hèt collectiu; era auta era qu'a era capacitat d'aconselhament sus er estandard ei formada per professors coneishedors dera lengua occitana en tot eth sòn territòri. *(citar-les)*

Eth passat juriòl der an 2016, es membres dera Acadèmia, en Plen, aprovèrem es principis dera Acadèmia, des que vo'n e pòrtat quauque exemplar. En destaqui quauque acòrd:

A.- qu'ena “question occitanista trobam ua fluctuacion de concèptes:

uns viatges Occitania ei era soma de diuèrses regions que formen ua nacionalitat unica; d'auti viatges ei un compòst de nacionalitats damb personalitat pròpria que formen vagament ua supernacion”

B.- Er *Institut d'Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana* manten ua identificacion e ua continuïtat damb eth procés pròpri dera lengua occitana que s'a manifestat a trauès de:

1.- Trobadors

2.- Felibrige

3.- Societat d'Estudis Occitans, Institut d'Estudis Occitans e d'autes estructures posteriores qu'an contribuit ara definicion dera lengua.

C.- Era pàtria occitana ei eth territòri a on se parle era lengua occitana

D.- Era sua solidàritat damb toti es moviments en defensa der emplec dera lengua occitana, enes encastres occitano catalans

E.- Qu'ei partidària dera definicion e divulgacion der occitan estandard, coma lengua generau d'Occitània, que mos a de perméter ua lengua de comunicación ampla en tot eth territòri e coma referent, entà totes es variantes dera lengua, entara determinacion dera terminologia.

F.- Qu'ei partidària dera defensa e promocion des parlars e de totes es varietats eretades, vertadèra riquesa dera lengua. En concret er *Institut d'Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana* se declare compromés damb era màxima difusion e defensa der occitan aranés, varianta occitana, pròpria dera Val d'Aran, en Catalonha. Es variantes, e concretament er aranés, s'an de promòir ena literatura, en ensenhament, e en toti es actes sociaus dera vida, damb coeréncia damb era lengua estandard e damb es transformacions propies dera sua evolucion.

G.- Qu'er encastre dera autoritat der *Institut d'Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana* ei Catalonha e qu'era lengua occitana a besonh d'ua institucion normativa, que definisque er estandard dera lengua occitana, que sigue reconeishuda ath maxim nivèu, governamentau e sociau, en tot eth territòri occitan. Er *Institut d'Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana* a era vocacion de collaborar, en tot çò possible, damb ua institucion d'aguestes caracteristiques.

H.- Qu'era lengua occitana e era lengua catalana partissen d'ua madeisha comunitat culturau e qu'en procés definitòri dera lengua occitana cau auer en compde e priorizar er vesiatge damb era lengua catalana, en tot preservar era pròpria.

En començament de 2015 eth Parlament de Catalonha aprovèc ua naua Lei de regim Especiau d'Aran dera que vo'n traspassi tres articles emblematics:

Un sus era lengua:
Article 8. Lengua pròpria
1. Er aranés, nòm qu'arrecep era varietat autoctòna dera lengua occitana en Aran, ei era lengua pròpria
d'aguest territòri e coma tau:
a) Ei era lengua d'usatge normau e preferent des administracions publiques en Aran.
b) Ei era lengua d'usatge normau des mejans de comunicacion publics en toti es formats, especiaument des depenenti dera Corporacion Catalana de Mejans Audiovisuaus, des entitats locaus e des sues entitats associatives en territòri d'Aran. Ei era lengua normaument emplegada coma lengua veïculara e d'aprendissatge enes centres educatius d'Aran.

Er article mos aclare toti es posicionaments. A remercar era qualificacion de lengua preferenta des administracions publiques, detalh qu'auie estat (e encara ei) sospes cautelarment dera Lei der occitan, aprovada en 2010, per un recors d'inconstitucionalitat deth govèrn espanhòl, e que ara dempús de reivindicacions a estat reconeishuda, en aguesta Lei.

Un aute article sus era identitat aranesa:

Article 1. Aran
Aran ei ua realitat nacionau occitana, dotada d'identitat culturau, istorica, geografica e lingüistica, defenuda pes aranesi ath long des sègles, reconeishuda per Estatut d'autonomia de Catalonha coma entitat territoriau singulara formada pera agropacion de terçons, damb personalitat juridica pròpria e plena capacitat e autonomia, estatutàriament garantida, entara gestion des pròpris interèssi dera comunitat politica que represente.

Se tracte der Article 1, eth que definis qué ei Aran, e ei absolutament clar sus era sua troncalitat occitana e era sua peculiaritat nacionau.

E finalament er article que reconeish eth Dret a decidir eth sòn futur, dera Val d'Aran:
Disposicions addicionaus
Prumèra. Reconeishement deth dret de decidir deth pòble aranés
Eth Parlament de Catalonha reconeish eth dret deth pòble aranés a decidir eth sòn futur.

Coma vedetz, pòc a pòc, auançam en establiment des bases que mos an de perméter ua recuperacion dera nòbla lengua medievau der amor, deth respècte, dera tolerància e que ja predicaue es bases e es principis que dempús an inspirat era etica deth bastiment dera civilizacion europèa.